

PHÁT TRIỂN KINH TẾ NHÀ NƯỚC TRONG GIAI ĐOẠN HIỆN NAY VÀ HÀM Ý ĐỐI VỚI CƠ SỞ GIÁO DỤC

Nguyễn Thị Lan Phương

Khoa: Kinh tế, Nông lâm và xây dựng Trường Cao đẳng Lào Cai

Tóm tắt: Bài viết phân tích vai trò và định hướng phát triển của kinh tế nhà nước trong giai đoạn hiện nay ở Việt Nam trong bối cảnh hội nhập kinh tế quốc tế và tác động của cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư. Trên cơ sở làm rõ những vấn đề lý luận về kinh tế nhà nước trong nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa, bài viết nhấn mạnh yêu cầu đổi mới khu vực kinh tế nhà nước theo hướng nâng cao hiệu quả, năng lực cạnh tranh và tập trung vào các lĩnh vực then chốt của nền kinh tế. Đồng thời, nghiên cứu cũng chỉ ra những hạn chế còn tồn tại trong hoạt động của doanh nghiệp nhà nước và sự cần thiết phải hoàn thiện thể chế, đổi mới quản trị và phát triển nguồn nhân lực chất lượng cao. Bên cạnh đó, bài viết đề xuất một số hàm ý quan trọng đối với lĩnh vực giáo dục, bao gồm việc nâng cao nhận thức lý luận cho sinh viên, tích hợp nội dung kinh tế nhà nước vào chương trình đào tạo, phát triển tư duy hệ thống, năng lực đổi mới sáng tạo và gắn kết giữa lý luận với thực tiễn. Kết quả nghiên cứu góp phần làm rõ ý nghĩa của kinh tế nhà nước không chỉ trong phát triển kinh tế mà còn trong công tác giáo dục và đào tạo nguồn nhân lực đáp ứng yêu cầu phát triển bền vững của đất nước.

Từ khóa: kinh tế nhà nước, kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa, doanh nghiệp nhà nước, giáo dục kinh tế, hội nhập quốc tế.

DEVELOPMENT OF THE STATE-OWNED ECONOMY IN THE CURRENT PERIOD AND IMPLICATIONS FOR EDUCATIONAL INSTITUTIONS

Abstract: This article analyzes the role and development orientation of the state-owned economy in Vietnam in the current period, in the context of international economic integration and the impact of the Fourth Industrial Revolution. Based on clarifying theoretical issues concerning the state-owned economy in a socialist-oriented market economy, the article emphasizes the need to reform the state-owned economic sector towards improving efficiency, competitiveness, and focusing on key sectors of the economy. Simultaneously, the study also points out the existing limitations in the operation of state-owned enterprises and the need to improve institutions, innovate governance, and develop high-quality human resources. In addition, the article proposes several important implications for the field of education, including enhancing theoretical awareness for students, integrating state-owned economic content into training programs, developing systems thinking, innovation capacity, and linking theory with practice. The research results contribute to clarifying the significance of the state-owned economy not only in economic development but also in education and training human resources to meet the requirements of sustainable national development.

Keywords: state-owned economy, socialist-oriented market economy, state-owned enterprises, economic education, international integration.

Nhận bài: 14/01/2026

Phản biện: 25/02/2026

Duyệt đăng: 28/02/2026

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Trong quá trình phát triển nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa ở Việt Nam, kinh tế nhà nước luôn giữ vai trò chủ đạo và là lực lượng vật chất quan trọng để Nhà nước định hướng và điều tiết nền kinh tế. Kinh tế nhà nước không chỉ góp phần ổn định kinh tế vĩ mô mà còn đóng vai trò quan trọng trong việc bảo đảm an sinh xã hội, phát triển kết cấu hạ tầng và thúc đẩy tăng trưởng kinh tế bền vững.

Trong bối cảnh toàn cầu hóa, hội nhập kinh tế quốc tế sâu rộng và tác động mạnh mẽ của cuộc cách mạng công nghiệp lần thứ tư, nền kinh tế Việt Nam đang đứng trước nhiều cơ hội cũng như thách thức. Điều này đặt ra yêu cầu cần tiếp tục đổi mới và phát triển khu vực kinh tế nhà nước theo hướng hiệu quả, hiện đại và phù hợp với cơ chế thị trường. Đồng thời, việc nghiên cứu và giảng dạy về vai trò của kinh tế nhà nước cũng có ý nghĩa quan trọng trong giáo dục kinh tế và giáo dục chính trị – tư tưởng cho sinh viên.

Thực tiễn cho thấy, khu vực doanh nghiệp nhà nước vẫn nắm giữ nhiều nguồn lực quan trọng của nền kinh tế, đóng góp lớn vào GDP và ngân sách nhà nước. Tuy nhiên, hiệu quả hoạt động của một số doanh nghiệp còn hạn chế, tình trạng thất thoát vốn và quản trị chưa hiệu quả vẫn tồn tại. Điều này cho thấy yêu cầu cấp thiết phải tiếp tục đổi mới và nâng cao hiệu quả khu vực kinh tế nhà nước.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Cơ sở lý luận về kinh tế nhà nước

Kinh tế nhà nước là bộ phận quan trọng của nền kinh tế quốc dân, bao gồm các doanh nghiệp nhà nước, tài sản công, ngân sách nhà nước, các quỹ tài chính nhà nước và các nguồn lực kinh tế thuộc sở hữu của Nhà nước.

Trong nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa ở Việt Nam, kinh tế nhà nước có vai trò đặc biệt quan trọng. Trước hết, kinh tế nhà nước giữ vai trò chủ đạo trong nền kinh tế, góp phần

định hướng sự phát triển của các thành phần kinh tế khác. Thông qua việc nắm giữ những ngành, lĩnh vực then chốt như năng lượng, tài chính, hạ tầng và các dịch vụ công, kinh tế nhà nước có thể điều tiết nền kinh tế và bảo đảm sự ổn định của hệ thống kinh tế quốc gia.

Bên cạnh đó, kinh tế nhà nước còn đóng vai trò quan trọng trong việc thực hiện các mục tiêu xã hội như phát triển vùng khó khăn, bảo đảm an sinh xã hội và thu hẹp khoảng cách phát triển giữa các vùng miền. Đây là những nhiệm vụ mà khu vực kinh tế tư nhân khó có thể thực hiện đầy đủ nếu không có sự tham gia và dẫn dắt của Nhà nước.

Tuy nhiên, bên cạnh những kết quả đạt được, khu vực kinh tế nhà nước vẫn còn tồn tại nhiều hạn chế như hiệu quả sử dụng vốn chưa cao, cơ chế quản trị còn chậm đổi mới, và khả năng cạnh tranh còn hạn chế so với khu vực tư nhân và doanh nghiệp có vốn đầu tư nước ngoài.

2.2. Phát triển kinh tế nhà nước trong giai đoạn hiện nay

Trong bối cảnh nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa và hội nhập kinh tế quốc tế ngày càng sâu rộng, việc phát triển kinh tế nhà nước cần được tiếp cận theo hướng đổi mới toàn diện, nâng cao hiệu quả và phát huy vai trò chủ đạo trong nền kinh tế.

Trước hết, phát triển kinh tế nhà nước trong giai đoạn hiện nay không chỉ đơn thuần là mở rộng quy mô mà quan trọng hơn là nâng cao chất lượng, hiệu quả và sức cạnh tranh. Kinh tế nhà nước cần tập trung vào các lĩnh vực then chốt, thiết yếu của nền kinh tế như năng lượng, tài chính – ngân hàng, kết cấu hạ tầng và các ngành có vai trò bảo đảm an ninh kinh tế quốc gia. Việc tập trung nguồn lực vào các lĩnh vực này sẽ giúp kinh tế nhà nước phát huy tốt vai trò dẫn dắt và điều tiết nền kinh tế.

Bên cạnh đó, đổi mới và nâng cao hiệu quả hoạt động của doanh nghiệp nhà nước là nội dung cốt lõi trong phát triển kinh tế nhà nước. Các doanh nghiệp nhà nước cần được tổ chức lại theo hướng tinh gọn, hoạt động hiệu quả, áp dụng các mô hình quản trị hiện đại và phù hợp với cơ chế thị trường. Việc nâng cao tính minh bạch, trách nhiệm giải trình và hiệu quả sử dụng vốn là yêu cầu cấp thiết nhằm nâng cao năng lực cạnh tranh của doanh nghiệp nhà nước.

Một nội dung quan trọng khác là hoàn thiện thể chế và cơ chế quản lý đối với kinh tế nhà nước. Nhà nước cần tiếp tục hoàn thiện hệ thống pháp luật liên quan đến quản lý tài sản công, đầu tư công và doanh nghiệp nhà nước theo hướng đồng bộ, minh bạch và phù hợp với thông lệ quốc

tế. Đồng thời, cần tăng cường công tác giám sát, kiểm tra nhằm hạn chế thất thoát, lãng phí và nâng cao hiệu quả sử dụng các nguồn lực của Nhà nước.

Trong bối cảnh cuộc cách mạng công nghiệp lần thứ tư, việc đẩy mạnh ứng dụng khoa học – công nghệ và chuyển đổi số trong khu vực kinh tế nhà nước là yêu cầu tất yếu. Các doanh nghiệp nhà nước cần chủ động đổi mới công nghệ, nâng cao trình độ kỹ thuật và áp dụng các giải pháp quản lý hiện đại nhằm nâng cao năng suất lao động và chất lượng sản phẩm, dịch vụ.

Ngoài ra, phát triển nguồn nhân lực chất lượng cao cũng là yếu tố quan trọng trong phát triển kinh tế nhà nước. Cần chú trọng đào tạo đội ngũ cán bộ quản lý có trình độ chuyên môn cao, có năng lực quản trị hiện đại và khả năng thích ứng với môi trường kinh tế biến động. Đồng thời, cần xây dựng cơ chế đãi ngộ hợp lý để thu hút và giữ chân nhân tài.

Cuối cùng, kinh tế nhà nước cần tăng cường liên kết và hợp tác với các thành phần kinh tế khác trong nền kinh tế. Thông qua hợp tác với khu vực kinh tế tư nhân và khu vực có vốn đầu tư nước ngoài, kinh tế nhà nước có thể tận dụng được nguồn lực, công nghệ và kinh nghiệm quản lý, từ đó nâng cao hiệu quả hoạt động và khả năng cạnh tranh.

Tóm lại, phát triển kinh tế nhà nước trong giai đoạn hiện nay cần được thực hiện theo hướng đổi mới, hiệu quả và bền vững, phù hợp với yêu cầu của nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa và xu thế hội nhập quốc tế. Đây là điều kiện quan trọng để kinh tế nhà nước tiếp tục giữ vai trò chủ đạo và đóng góp tích cực vào sự phát triển kinh tế – xã hội của đất nước.

2.3. Hàm ý giáo dục

Việc nghiên cứu vấn đề phát triển kinh tế nhà nước trong giai đoạn hiện nay không chỉ có ý nghĩa về mặt kinh tế mà còn mang lại nhiều hàm ý quan trọng đối với lĩnh vực giáo dục, đặc biệt là giáo dục kinh tế và giáo dục chính trị – tư tưởng trong các cơ sở đào tạo.

Trước hết, cần tăng cường giáo dục nhận thức lý luận cho sinh viên về vai trò của kinh tế nhà nước trong nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa. Thông qua việc giảng dạy và nghiên cứu, sinh viên cần được trang bị những kiến thức cơ bản về bản chất, chức năng và vai trò của kinh tế nhà nước, từ đó hiểu rõ hơn về đường lối, chính sách phát triển kinh tế của Đảng và Nhà nước. Điều này góp phần củng cố niềm tin vào mô hình phát triển kinh tế của Việt Nam trong bối cảnh hội nhập quốc tế.

Thứ hai, cần lồng ghép nội dung về phát triển kinh tế nhà nước vào chương trình đào tạo các ngành kinh tế, quản lý và các ngành liên quan. Việc tích hợp nội dung này không chỉ giúp sinh viên có cái nhìn toàn diện về cơ cấu nền kinh tế mà còn giúp họ hiểu rõ mối quan hệ giữa các thành phần kinh tế, vai trò điều tiết của Nhà nước và xu hướng phát triển của nền kinh tế trong tương lai. Đây là cơ sở quan trọng để hình thành tư duy kinh tế hệ thống và khả năng phân tích các vấn đề kinh tế vĩ mô.

Thứ ba, việc nghiên cứu kinh tế nhà nước góp phần giáo dục ý thức trách nhiệm xã hội và đạo đức nghề nghiệp cho sinh viên. Kinh tế nhà nước gắn liền với việc thực hiện các mục tiêu xã hội như công bằng, tiến bộ xã hội và phát triển bền vững. Do đó, thông qua giáo dục, sinh viên cần nhận thức được rằng phát triển kinh tế không chỉ nhằm mục tiêu lợi nhuận mà còn phải hướng tới lợi ích chung của xã hội. Điều này giúp hình thành ý thức trách nhiệm đối với cộng đồng và đất nước trong quá trình làm việc sau này.

Thứ tư, cần chú trọng phát triển năng lực tư duy đổi mới sáng tạo và khả năng thích ứng với bối cảnh kinh tế mới cho sinh viên. Trong bối cảnh cuộc cách mạng công nghiệp lần thứ tư và chuyển đổi số, kinh tế nhà nước cũng đang trong quá trình đổi mới mạnh mẽ. Vì vậy, giáo dục cần hướng đến việc trang bị cho sinh viên các kỹ năng như tư duy phản biện, tư duy hệ thống, khả năng phân tích và giải quyết vấn đề, từ đó giúp họ có thể tham gia hiệu quả vào quá trình phát triển kinh tế trong tương lai.

Thứ năm, việc nghiên cứu và giảng dạy về kinh tế nhà nước còn góp phần định hướng nghề nghiệp cho sinh viên. Thông qua việc hiểu rõ vai trò và hoạt động của khu vực kinh tế nhà nước, sinh viên có thể xác định được cơ hội nghề nghiệp trong các cơ quan quản lý nhà nước, doanh nghiệp nhà nước và các tổ chức liên quan. Đồng thời, việc này cũng giúp sinh viên chuẩn bị tốt hơn về kiến thức và kỹ năng để đáp ứng yêu cầu của thị trường lao động.

Thứ sáu, cần tăng cường gắn kết giữa lý luận và thực tiễn trong giảng dạy kinh tế nhà nước. Việc đưa các tình huống thực tiễn, các mô hình hoạt động của doanh nghiệp nhà nước vào giảng dạy sẽ giúp sinh viên hiểu rõ hơn về cách thức vận hành của khu vực kinh tế này. Đồng thời, cần đẩy mạnh các hoạt động thực tập, tham quan thực tế tại các doanh nghiệp và cơ quan nhà nước để nâng cao tính ứng dụng của kiến thức đã học.

Cuối cùng, giáo dục cần hướng đến việc hình thành bản lĩnh chính trị và ý thức công dân cho sinh viên trong bối cảnh hội nhập quốc tế. Việc hiểu đúng và đầy đủ về vai trò của kinh tế nhà nước sẽ giúp sinh viên có lập trường vững vàng, tránh những nhận thức sai lệch về vai trò của Nhà nước trong nền kinh tế thị trường. Đây là yếu tố quan trọng góp phần xây dựng nguồn nhân lực vừa có trình độ chuyên môn cao, vừa có bản lĩnh chính trị và trách nhiệm xã hội.

III. KẾT LUẬN

Phát triển kinh tế nhà nước trong giai đoạn hiện nay là yêu cầu khách quan của quá trình xây dựng nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa ở Việt Nam. Kinh tế nhà nước không chỉ giữ vai trò chủ đạo mà còn là lực lượng quan trọng trong việc định hướng, điều tiết và thúc đẩy sự phát triển của nền kinh tế.

Bên cạnh đó, việc nghiên cứu và giảng dạy về kinh tế nhà nước cũng có ý nghĩa quan trọng trong giáo dục, giúp nâng cao nhận thức của sinh viên về mô hình phát triển kinh tế của đất nước, đồng thời góp phần đào tạo nguồn nhân lực có trách nhiệm và năng lực đóng góp cho sự phát triển kinh tế – xã hội trong tương lai.

Tóm lại, phát triển kinh tế nhà nước theo hướng hiệu quả, hiện đại và bền vững là yêu cầu tất yếu trong giai đoạn hiện nay. Đồng thời, việc nghiên cứu và giảng dạy nội dung này có ý nghĩa quan trọng trong việc đào tạo nguồn nhân lực chất lượng cao, đáp ứng yêu cầu phát triển kinh tế – xã hội và hội nhập quốc tế của Việt Nam.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- Đảng Cộng sản Việt Nam (2021), *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, Nxb Chính trị Quốc gia Sự thật, Hà Nội.
- Quốc hội (2020), *Luật Doanh nghiệp*, Nxb Chính trị Quốc gia Sự thật, Hà Nội.
- Quốc hội (2017), *Luật Quản lý, sử dụng tài sản công*, Nxb Chính trị Quốc gia Sự thật, Hà Nội.
- Bộ Giáo dục và Đào tạo (2021), *Giáo trình Kinh tế chính trị Mác – Lênin*, Nxb Chính trị Quốc gia Sự thật, Hà Nội.
- Tổng cục Thống kê (2023), *Niên giám thống kê Việt Nam*, Nxb Thống kê, Hà Nội.
- Nguyễn Văn Thường (chủ biên) (2020), *Kinh tế Việt Nam trong bối cảnh hội nhập quốc tế*, Nxb Đại học Kinh tế Quốc dân, Hà Nội.
- Trần Đình Thiên (2019), “*Đổi mới và nâng cao hiệu quả doanh nghiệp nhà nước ở Việt Nam*”, Tạp chí Kinh tế và Phát triển.